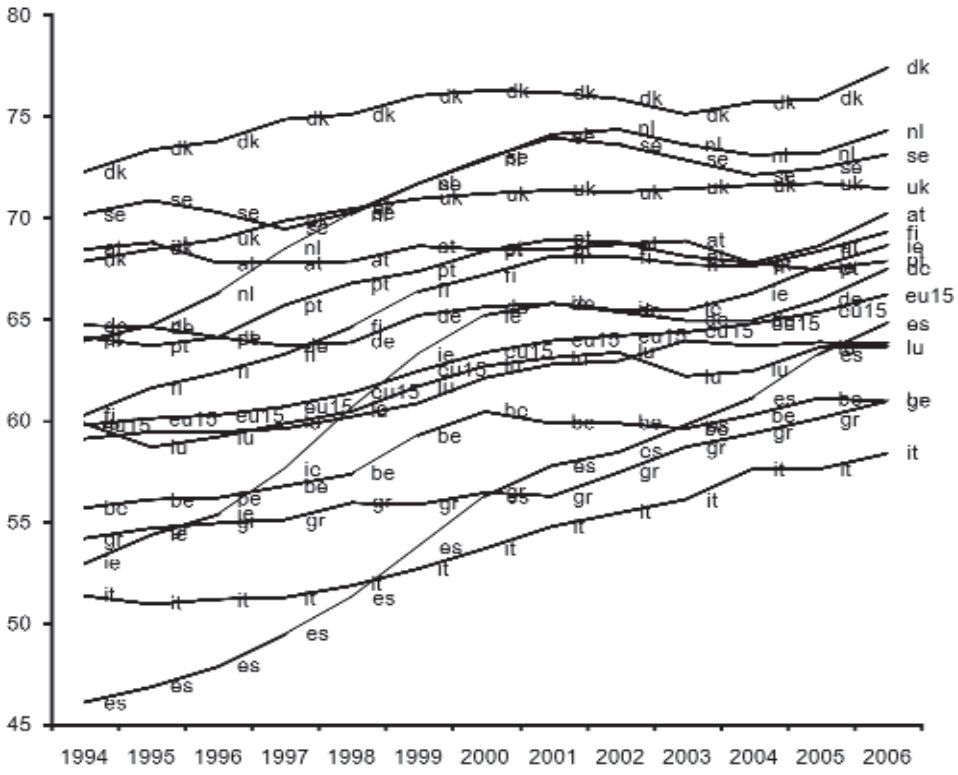
Az európai foglalkoztatáspolitika regionális vonatkozásai

MADARAS SZILÁRD

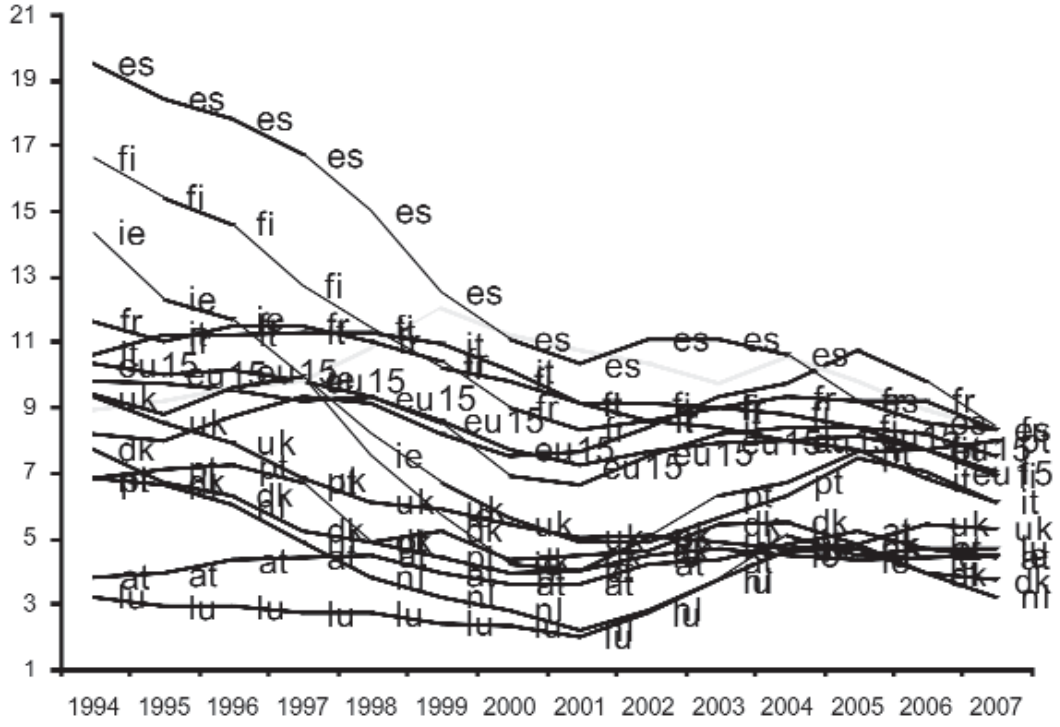
Tanulmányomban az Európai Unió új kohéziós politikáját, illetve annak a foglalkoztatásra vonatkozó célkitűzéseit vizsgálom. Elsősorban az újonnan csatlakozott országok, és ezen belül Románia NUTS1 régiónak foglalkoztatását, valamint a 2000–2006-os időszak eredményeit elemzem behatóbban. A tanulmány áttekintést ad a foglalkoztatási stratégia kialakulásának főbb momentumairól és az Európai Unió tagállamaiban bekövetkezett konvergenciafolyamatokról.

Az Európai Unió kohéziós célkitűzései között fő prioritásként szerepel a foglalkoztatás helyzetének javítása nemzeti és regionális szinten, szoros összefüggésben a gazdasági növekedéssel.

Az 1. ábrán láthatjuk a fontosabb munkaerő-piaci mutatók (foglalkoztatási és munkanélküliségi ráta) alakulását az EU-15 szintjén az 1994–2007 közötti időszakban. Hollandia és Dánia az átlagnál magasabb, míg Spanyolország és Görögország alacsony foglalkoztatási arányszámaival tűnik ki. Az alacsony foglalkoztatáshoz magas munkanélküliségi ráta társult Spanyolország, Görögország és Portugália esetében.

(a)

(b)

Forrás: EUROSTAT

1. ábra. A foglalkoztatási (a) és munkanélküliségi ráta (b) alakulása az EU-15 országaiban 1994 és 2007 között

A konvergencia folyamata szemmel látható az 1994–2007-es időszakban az EU-15 szintjén: a munkanélküliség csökken és a foglalkoztatás növekedik, úgy, hogy az időszak végére lecsökken az országok közötti különbség.

A regionális különbségek csökkentek ugyan az EU-15-ben, de az EU-27 szintjén még mindig jelentősek, így az új kohéziós politikában továbbra is kiemelt cél a regionális különbségek csökkentése és a lemaradó régiók felzárkóztatása. A nagyobb gazdasági fejlődést mutató centrumokban magas a foglalkoztatás szintje is, a kihívást a lemaradó régiók felzárkóztatása jelenti. Az 1. ábrából is látható, hogy a 2000–2006-os időszak alatt a Strukturális Alapok, és ezen belül a foglalkoztatási programok fő kedvezményezettjei: Görögország, Spanyolország, Portugália és Írország, jelentős eredményeket értek el, ezért is érdekes számunkra ezen országok tapasztalata.

Az Európai Foglalkoztatási Stratégia fontosabb fejlődési szakaszai

1957-ben a Római Szerződéssel létrejött az Európai Gazdasági Közösség. A foglalkoztatás kérdésének különálló stratégiai prioritásként való kezelése ekkor még nem merült fel, viszont az ekkor megalapított Európai Szociális Alap céljai között fo-

galmazta meg a foglalkoztatás helyzetének javítását. A 123. cikkely szerint az Európai Szociális Alap célkitűzései között szerepel, hogy a „közösségen belül javítsa az elhelyezkedés lehetőségét; elősegítse a dolgozók földrajzi és szakmai mobilitását, valamint megkönnyítse az ipari struktúraváltozáshoz és a termelési rendszer fejlesztéséhez való alkalmazkodást, kiváltképp a szakmai képzés és átképzés útján" (Frey 2004).

Válaszként az 1980-as években jelentkező tömeges és tartós munkanélküliségre a *Strukturális Alapok* 1988. évi reformja során megfogalmazott célok között a foglalkoztatás vonatkozásában három prioritás szerepelt: (1) az ipari termelés hanyatlásától erősen sújtott vidékek, határmenti övezetek és foglalkoztatási válságtérségek szerkezetváltása; (2) tartós munkanélküliség elleni küzdelem; (3) fiatalok munkaerőpiacra való belépésének megkönnyítése.

A kilencvenes években olyan gazdasági növekedés alakult ki, amely a munkapiacon nem hozott létre jelentősebb keresletet, azaz nem járt együtt új munkahelyek teremtésével (jobless growth), így a tartós munkanélküliek és szociálisan kirekesztettek száma magas maradt, habár az 1991-ben aláírt Maastrichti Szerződésben a társadalmi kohézió erősítése már a gazdasági integrációval egyenrangú célként szerepel.

Az 1993-as, *Növekedés, versenyképesség, foglalkoztatás* címet viselő fehér könyv (COM93/700) alapján 1994-ben az Európai Tanács tervet fogadott el a foglalkoztatási helyzet javítására (COM95/74). Ennek fő előírásai a következők:

– a foglalkoztatási lehetőségeket szakképzési beruházásokkal kell ösztönözni,

– a munkakereslet növelése: rugalmas munkaszervezéssel, munkahelyteremtő beruházásokkal és foglalkoztatási projektekkel,

– a nem bér jellegű munkaerőköltségek csökkentése,

– a munkaerő-piaci politika hatékonyságának növelése,

– a munkanélküliek hátrányos helyzetű csoportjainak segítése.

Az 1997-ben aláírt Amszterdami Szerződés külön Foglalkoztatási Fejezetet tartalmaz. Ennek értelmében a tagállamok és a közösség együtt dolgozzák ki az összehangolt foglalkoztatási stratégiát. Az Európai Tanács minden évben elemzi a közösség foglalkoztatási helyzetét és a tagállamok éves eredményeit, amiből a következő éves irányvonalak tervezetét alakítja ki, az „open-coordination" eljárás alapján (Nagy 2003). A négy alappillér: (1) a foglalkoztathatóság növelése; (2) a vállalkozókészség erősítése; (3) az alkalmazkodókészség fejlesztése; (4) a férfiak és nők egyenlő esélyének biztosítása. Ezek az 1997-ben elfogadott fő irányvonalak azóta is változatlanul megmaradtak.

A 2000-es Lisszaboni Európai Tanács már átfogó stratégiai célként fogalmazta meg a fenntartható gazdasági növekedés mellett a teljes foglalkoztatás elérését. A tagországok felvállalták, hogy 2010-re a 15–64 éves népesség foglalkoztatási rátája az EU-ban eléri a 70%-ot, ezen belül a nőké a 60%-ot. 2001-ben Stockholmban meg-

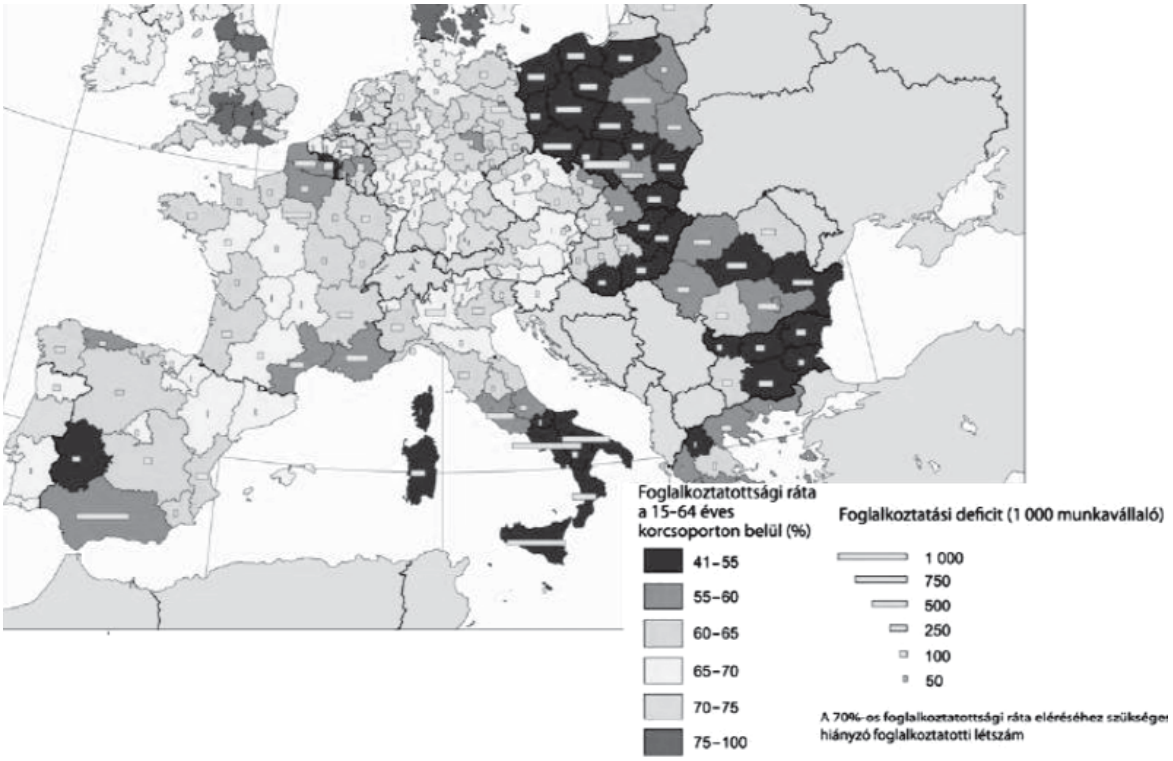
fogalmazták a köztes célokat: 2005-re a 15–64 évesek foglalkoztatási rátája 67%, a nőké pedig 57% legyen.

2003-ban az Európai Bizottság egy speciális munkacsoportja Wim Kok volt holland miniszterelnök vezetésével elemezte a foglalkoztatás helyzetét (Jobs, Jobs, Jobs…, 2003). Az elemzésből kiderül, hogy a foglalkoztatás tekintetében hosszú távon megoldásra váró problémák a következők: a demográfiai időbomba; az a tény, hogy a foglalkoztatottság és a termelékenység nem segíti eléggé a gazdasági növekedést; a globalizáció és innováció kihívásai; illetve a bővítés kockázatai.

A lisszaboni célkitűzések teljesítése érdekében a munkacsoport a következő követelményeket fogalmazta meg a tagállamok számára (Frey 2004):

1. a vállalatok és munkavállalók alkalmazkodásának megerősödése,
2. több ember bevonása a munkaerőpiacra,
3. a humántőke fejlesztése több és nagyobb hatékonyságú beruházásokkal,
4. a reformok eredményes végrehajtása, aminek a jobb kormányzás a feltétele.

A 2. ábra a foglalkoztatási ráta 2005-ös értékeinek a lisszaboni stratégiai céloktól való országonkénti eltéréseit jeleníti meg.

Forrás: Negyedik jelentés a társadalmi és gazdasági kohézióról

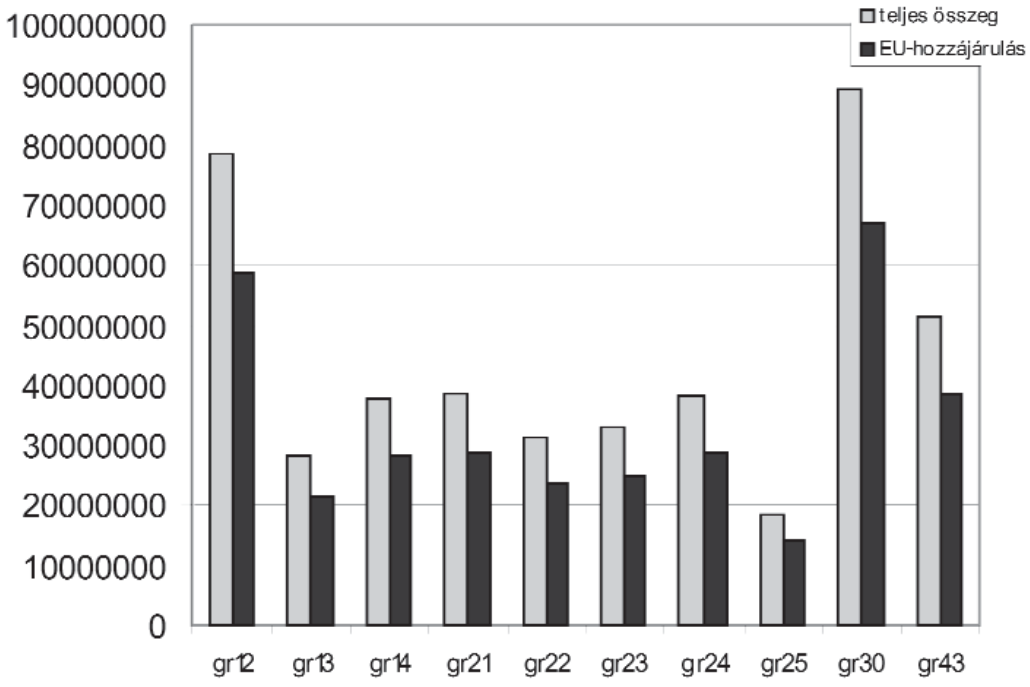
2. ábra. A foglalkoztatási ráta 2005-ös értéke és a lisszaboni célkitűzések közötti eltérés

Dél-Olaszország, Görögország és Spanyolország egyes régióinak kivételével az újonnan csatlakozott államokban hangsúlyosabb a lisszaboni célkitűzésekhez viszonyított foglalkoztatási deficit, mint a régi tagállamokban.

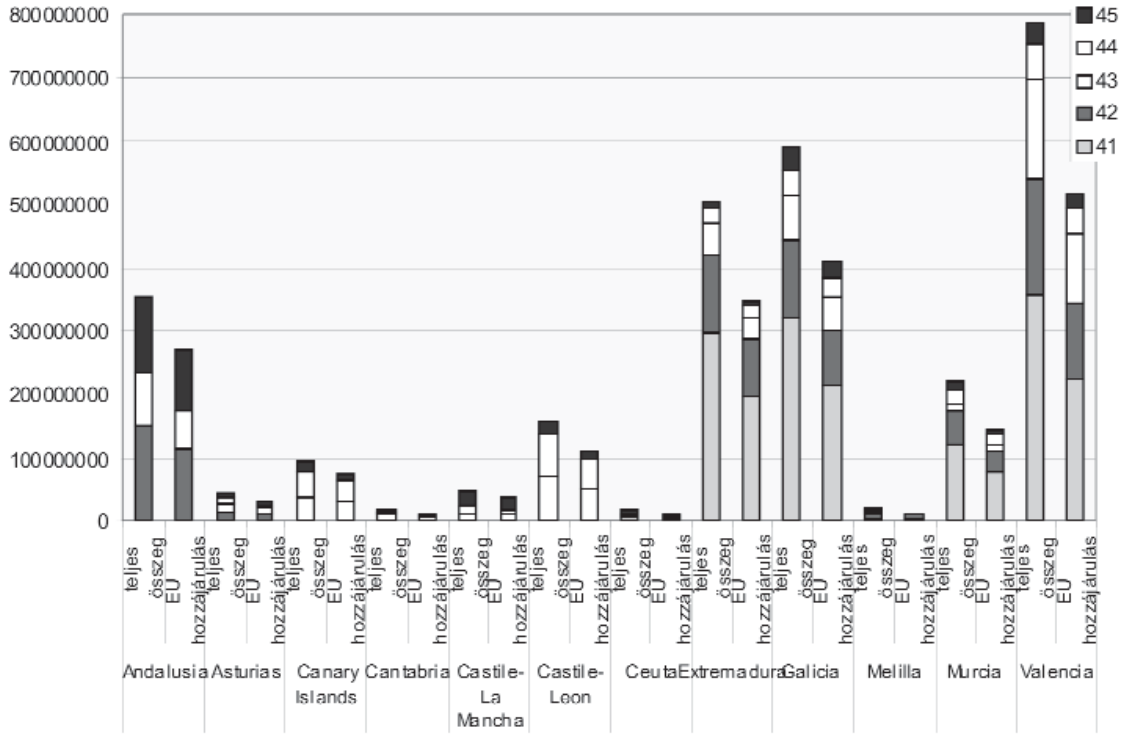
A 2000–2006-os időszak tapasztalatai

A 2007 májusában megjelent negyedik jelentés a gazdasági és társadalmi kohézióról, amely a *Gyarapodó régiók, növekvő Európa* címet viseli, együtt vizsgálja az EU-27-ben az „új" és a „régi" tagállamok régióinak konvergenciáját. „A 2000–2005-ös időszakban a becslések 450 000-re teszik az új munkahelyek számát abban a hat országban, amelybe a 2. célkitűzés szerinti európai támogatás nagyjából kétharmada irányult" (EC, 2007).

A 2000–2006-os időszakban a Strukturális Alapok, és ezen belül a foglalkoztatási programok fő kedvezményezettjei Görögország, Spanyolország, Portugália és Írország régiói voltak. Görögország és Spanyolország esetében a foglalkoztatási programokra szánt közösségi támogatások a NUTS2 régiók vannak csoportosítva, míg más országok esetében a foglalkoztatási programok az integrált regionális fejlesztési program részét képezik. A kiutalt összegek megtalálhatóak az Európai Tanács hivatalos honlapján (3. ábra), így ezek hatása a regionális foglalkoztatásra és munkanélküliségre elemzés tárgyát képezheti.

(a)

(b) *Forrás*: Európai Tanács[1]

3. ábra. A foglalkoztatási programokra fordított összegek Görögország (a) és Spanyolország régióiban (b) a 2000–2006-os időszakban

1. táblázat. Görögország és Spanyolország NUTS2-es régiói

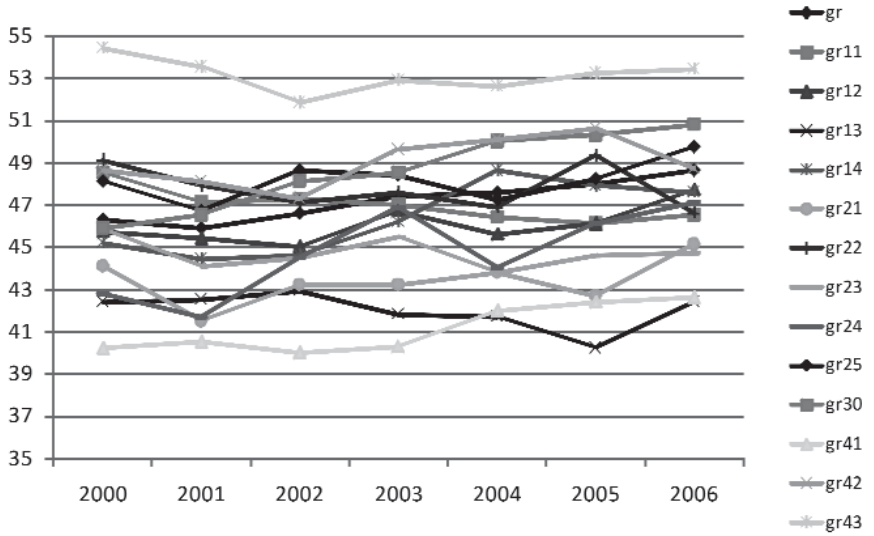
Görögország		es13	Cantabria
gr11	Anatoliki Makedonia, Thraki	es21	Pais Vasco
gr12	Kentriki Makedonia	es22	Comunidad Foral de Navarra
gr13	Dytiki Makedonia	es23	La Rioja
gr14	Thessalia	es24	Aragón
gr21	Ipeiros	es30	Comunidad de Madrid
gr22	Ionia Nisia	es41	Castilla y León
gr23	Dytiki Ellada	es42	Castilla-la Mancha
gr24	Sterea Ellada	es43	Extremadura
gr25	Peloponnisos	es51	Cataluña
gr30	Attiki	es52	Comunidad Valenciana
gr41	Voreio Aigaio	es53	Illes Balears
gr42	Notio Aigaio	es61	Andalucia
gr43	Kriti	es62	Región de Murcia
Spanyolország		es63	Ciudad Autónoma de Ceuta
es11	Galicia	es64	Ciudad Autónoma de Melilla
es12	Principado de Asturias	es70	Canarias

Forrás: EUROSTAT

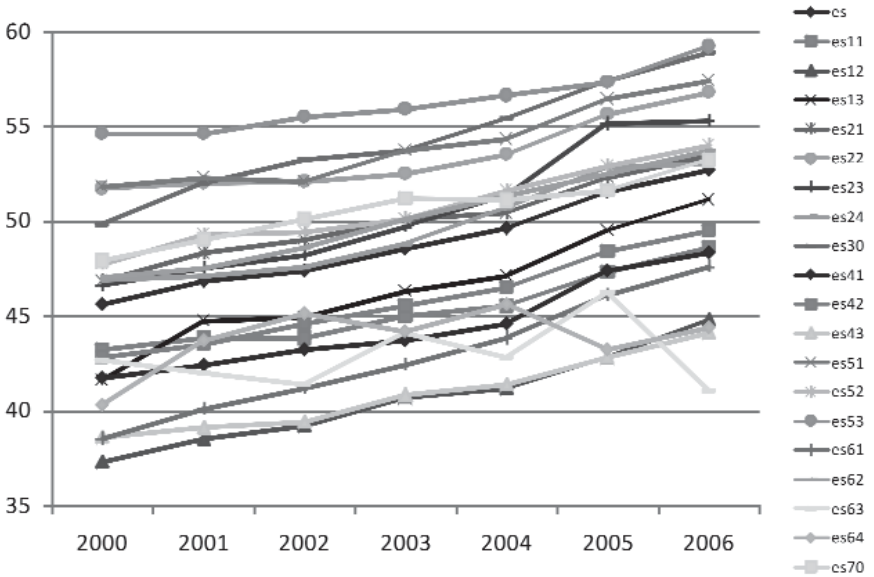
[1] http://ec.europa.eu/regional_policy/country/overmap/gr/gr_en.htm

Az elért sikerek tekintetében regionális szinten különbségek vannak. Míg a foglalkoztatási ráta alakulásában Spanyolország esetében viszonylag homogén növekedés látható, addig Görögország régióiban inkább a különbségek csökkenését figyelhetjük meg (4. ábra).

Azokban a régiókban, ahol magasabb összeget fordítottak a foglalkoztatási programokra, jelentős eredmények születtek. A legjelentősebb növekedés Görögország Attica (Gr30) régiójában valósult meg, ahol egy munkanélküliség és a szociális kirekesztettség csökkenését célzó program hatására a foglalkoztatási ráta 2006-ra elérte az 50,8%-ot, a munkanélküliség pedig 12%-ról 8,3%-ra csökkent, elsősorban a nők (-5,6) és a fiatalok (-8,8%) munkanélküliségének csökkenése következtében.

(a)

(b)

Forrás: EUROSTAT

4. ábra. A foglalkoztatási ráta alakulása Görögország (a) és Spanyolország (b) régióiban

Hasonlóan jó eredményeket ért el a Continental Greece (Gr24) régió, ahol 4,3%-kal növekedett a foglalkoztatási ráta és 5,5%-kal csökkent a munkanélküliségi ráta a *Humán erőforrás* nevű program végrehajtása nyomán. Thessaly (Gr14) egy másik régió, ahol ez a program zajlott; itt a foglalkoztatási ráta 2,4%-kal növekedett, ezen belül a nők foglalkoztatása javult jelentősen (+4,2% a foglalkoztatási ráta és -4,7% a munkanélküliségi ráta esetében).

West Macedonia (Gr13) régióban, ahol egy, a munkahelyteremtés bővítését és a munkanélküliség leküzdését célzó programot folytattak le, nem változtak jelentős mértékben a foglalkoztatási mutatók. 14,2%-os munkanélküliségi rátával (20,3% a nők és 44,1% a fiatalok esetében) ez a legkedvezőtlenebb értékekkel rendelkező régió.

Ezen eredmények tükrében felmerült a kérdés, hogy van-e összefüggés a regionális foglalkoztatási és munkanélküliségi ráta változásának eloszlása és a programokra fordított összegek eloszlása között? Az SPSS program segítségével elvégzett számítások azt mutatják, hogy nincs szignifikáns összefüggés a támogatás nagysága és a munkaerő-foglalkoztatás mutatói között (a szignifikanciaszint 0,232 a foglalkoztatás, illetve -0,104 a munkanélküliség és támogatás között).

Vizsgáltam továbbá a korrelációs összefüggéseket a 2a. táblázatban látható mutatók 2000–2006-os változásának regionális eloszlására.

2a. táblázat. A számításban felhasznált mutatók

A mutató neve	A mutató jelentése
DEMP	foglalkoztatási ráta
DEMPF	a nők foglalkoztatási rátája
DEMPY	a fiatalok foglalkoztatási rátája
DUEMP	munkanélküliségi ráta
DUEMF	nők munkanélküliségi rátája
DGDP_PC	egy lakosra jutó GDP
DINCO	átlagjövedelem
DWHIJO	egy héten ledolgozott munkaórák száma

2b. táblázat. Korrelációs számítások Görögország régiói esetében

	DEMP	DEMPF	DEMPY	DUEMP	DUEMF	DGDP_PC	DINCO	DWHIJO
DEMP	1	0,9329	0,6356	-0,6878	-0,7503	0,7821	0,5938	-0,0398
	,	0,0011	0,0145	0,0065	0,0019	0,0009	0,0251	0,8923
DEMPF	0,9329	1	0,5762	-0,5932	-0,7472	0,6792	0,6502	-0,1788
	0,0011	,	0,0310	0,0253	0,0021	0,0075	0,0118	0,5407
DEMPY	0,6356	0,5762	1	-0,5914	-0,5982	0,5800	0,1068	-0,2892
	0,0145	0,0310	,	0,0258	0,0238	0,0296	0,7162	0,3157
DUEMP	-0,6878	-0,5932	-0,5914	1	0,9412	-0,5279	-0,2395	0,0767
	0,0065	0,0253	0,0258	,	0,0005	0,0523	0,4095	0,7941
DUEMF	-0,7503	-0,7472	-0,5982	0,9412	1	-0,5500	-0,3506	0,2521
	0,0019	0,0021	0,0238	0,0052	,	0,0415	0,2190	0,3845
DGDP_PC	0,7821	0,6792	0,5800	-0,5279	-0,5500	1	0,6122	-0,1093
	0,0009	0,0075	0,0296	0,0523	0,0415	,	0,0199	0,7098
DINCO	0,5938	0,6502	0,1068	-0,2395	-0,3506	0,6122	1	0,2544
	0,0251	0,0118	0,7162	0,4095	0,2190	0,0199	,	0,3799
DWHIJO	-0,0398	-0,1788	-0,2892	0,0767	0,2521	-0,1093	0,2544	1
	0,8923	0,5407	0,3157	0,7941	0,3845	0,7098	0,3799	,

** A korreláció szignifikáns 0,01 szinten
* A korreláció szignifikáns 0,05 szinten

Forrás: Európai Tanács[2], EUROSTAT

A számítások szignifikáns pozitív kapcsolatot mutatnak (2b. táblázat) a teljes foglalkoztatási ráta és az egy lakosra jutó GDP között (0,782 a 0,01 szinten), a teljes foglalkoztatási ráta és az átlagjövedelem között (0,594 a 0,05 szinten), az átlagjövedelem és az egy lakosra jutó GDP között. Szignifikáns negatív kapcsolat áll fenn a nők munkanélküliségi rátája és az egy lakosra jutó GDP között (-0,550 a 0,05 szinten).

Spanyolországban a 2000–2006-os időszakban jelentős gazdasági növekedés következett be országos szinten, illetve minden egyes régió szintjén. Az uniós támogatás öt foglalkoztatási program keretében valósult meg:

1. a 41-es program a foglalkoztatás javítását célozta, az oktatási infrastruktúra fejlesztése és képzések révén,

2. a 42-es program a munkanélküliek munkaerő-piaci beilleszkedését támogatta.

3. a 43-as program a munkapiaci beilleszkedést és munkahelyi stabilitást tűzte ki céljául,

4. a 44-es program a speciális problémákkal küzdő társadalmi csoportok munkaerő-piaci beilleszkedését támogatta,

5. a 45-ös program a nők foglalkoztatási helyzetének javítását volt hivatott segíteni.

Kutatásomban azzal a feltételezéssel éltem, hogy szignifikáns összefüggés van az ezen programokra fordított összegek regionális eloszlása és a foglalkoztatási muta-

[2] http://ec.europa.eu/regional_policy/country/overmap/gr/gr_en.htm

tók változásának regionális eloszlása között. Azt feltételeztem, hogy a 41-es program keretében felhasznált támogatás és a fiatalok foglalkoztatási mutatói, a 42-es és 44-es program és a munkanélküliségi mutatók között, továbbá a 45-ös program és a nők foglalkoztatási mutatói között szignifikáns összefüggés áll fenn. Számításaim viszont ezeket a feltételezéseket nem igazolták, hanem, Görögországhoz hasonlóan, a gazdasági növekedéssel és a jövedelmekkel kapcsolatban mutattak ki összefüggéseket. Pozitív szignifikáns összefüggés van a nők munkanélküliségi rátája és az átlagjövedelem között (0,490 a 0,05-ös szinten), valamint az egy főre eső GDP-ben és az átlagjövedelemben bekövetkezett változás között (0,949 a 0,01-es szinten).

A számítási eredményeim teljes mértékben megegyeznek a *Negyedik jelentés a gazdasági és társadalmi kohézióról* (Európai Bizottság, 2007) megállapításaival.

Következtetésként megfogalmazhatjuk, hogy a foglalkoztatási helyzet javulását a közösségi programok együttes gazdaságfejlesztő hatása okozta, vagyis a növekvő gazdasági össztermék, a növekvő termelés és a növekvő jövedelmek együttesen fejtették ki pozitív hatásukat a foglalkoztatásra. A foglalkoztatási programokra fordított összegek és a foglalkoztatási mutatók regionális változása között viszont nem mutatható ki pozitív korreláció.

Az újonnan csatlakozott országokra vonatkozó kohéziós politika a 2007–2013-as időszakban

„A kohézió tulajdonképpen a szolidaritás kifejeződése, azé a szolidaritásé, amely az Európai Unió tagállamai és régiói között létezik, egy kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődés érdekében, valamint a regionális különbségek csökkentésére és az egyenlő esélyek biztosítására mindenki számára” (Ingham M. – Ingham H. 2003).

A 2007–2013-as időszakban a kohéziós eszközök költsége az EU költségvetésének 35,7%-át teszi ki. Az €308 billióból (2004-es árakon) 62% a növekedés és a foglalkoztatás direktíváira van betervezve. Az újonnan csatlakozott országok, amelyek népessége az EU össznépességének 21%-át teszi ki, a Strukturális Alapok több mint 52%-át fogják kapni a 2007–2013-as időszak alatt.

A 2007–2013-as programozási időszak célkitűzései közül az első a „Konvergencia”, amely az ERFA (Európai Regionális Fejlesztési Alap), az ESZA (Európai Szociális Alap) és a KA (Kohéziós Alap) forrásait használja a kevésbé fejlett régiók, így a kelet-európai országok régióinak fejlesztésére is. Célja a gazdasági konvergencia felgyorsítása, a növekedés és a foglalkoztatás feltételeinek javítása a fizikai és emberi erőforrásokba történő befektetések fokozása révén, az innováció és a tudásalapú társadalom, a gazdasági és társadalmi változásokhoz való alkalmazkodóképesség, a környezetvédelem és a közigazgatási hatékonyság javításával. A források eloszlása a következőképpen történik:

– 67,34% olyan régióknak, ahol az egy lakosra jutó GDP az EU-s átlag 75%-a alatt van,

– 8,38% a „statisztikai hatás” által érintett régióknak,

– 23,86% a Kohéziós Alap kedvezményezett országainak,
– 0,42% a legkülső régióknak és térségeknek.

Ahhoz, hogy a foglalkoztatásra vonatkozó lisszaboni célkitűzéseket elérjük, az EU teljes területén hozzávetőleg 23,5 millió új munkahelyet kellene létrehozni, amelyekből 7 milliót nők és 7 milliót idősebb korosztályú (55 és 64 év közötti) munkavállalók foglalnának el. Ezen munkahelyek megteremtése is erőfeszítést jelent, befektetéseket igényel a vállalkozások részéről, a leendő munkavállalók részéről pedig továbbképzésben, illetve átképzésben való részvételt.

Az Európai Unió munkapiacának szerkezeti elemzése

A főkomponens elemzés módszerét használva elemeztem az európai munkapiac szerkezeti különbségeit az EU-15 és az újonnan csatlakozott országok NUTS1 régióiban. Hasonló kutatást Savic (2006) végzett a kelet-közép-európai országokban, illetve Moser (1984) az Amerikai Egyesült Államokban.

Elemzésben az EUROSTAT adatbázisból a következő 23 mutató 2004-es értékét használtam: a foglalkoztatottak száma (15 évnél idősebb); a fiatal foglalkoztatottak száma (15–24 év között); a női foglalkoztatottak száma (15 évnél idősebb); a fiatal női foglalkoztatottak száma (15–24 év között); a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma, az iparban foglalkoztatottak száma, a szolgáltatásokban foglalkoztatottak száma, a munkanélküliek száma, a női munkanélküliek száma, a fiatal munkanélküliek száma, a fiatal női munkanélküliek száma, az egyetemisták száma, a női egyetemisták száma, az elemi, általános és középfokú végzettséggel rendelkező teljes népesség, illetve női népesség száma, a tudomány és technológia területén dolgozó humánerőforrás, a tudomány és technológia oktatása területén dolgozó humánerőforrás, a GDP és az egy lakosra jutó GDP.

Előzetes feltételezéseim a következők voltak:

H1: Az országok eltérő szerkezetének köszönhetően különböző faktorok lesznek jelen az EU-15-ben és a kelet-közép-európai térségben,

H2: a közép- és felsőfokú képzettek aránya a teljes népességben pozitívan korrelál a foglalkoztatási rátával,

H3: a munkanélküliségi ráta és a bruttó regionális össztermék között negatív korreláció létezik,

H4: az egyetemisták száma, illetve a tudomány és technika területén foglalkoztatott humánerőforrás, illetve ezen belül az oktatásban dolgozók száma pozitívan korrelál a foglalkoztatási rátával.

A foglalkoztatottak és a munkanélküliek szerkezetét kor, nem és képzettség szerint vizsgálva, beleértve az egyetemistákat, illetve a tudomány és technológia és ennek oktatása területén dolgozó személyeket is, főkomponens elemzést végeztem az EU-15, valamint az újonnan csatlakozott országok régióira vonatkozóan.[3]

[3] A vizsgált adatbázisból hiányoznak Bulgária NUTS1 régiói, mivel ezek hiányos adatokat tartalmaznak az EUROSTAT-ban a 2004-es évre.

Az EU-15 régiói esetén a számítások két fő komponenst mutattak ki, az első, amely a variancia 75,6%-át magyarázza, *a gazdasági növekedés és foglalkoztatás*, a második, amely a variancia 10,53%-át magyarázza, *a képzettség és munkanélküliség* nevet kapta.

Az első komponens pozitív szignifikáns kapcsolatot mutat a teljes és a csoportonkénti (fiatalok, nők) foglalkoztatási rátákkal, az iparban és a szolgáltatás területén foglalkoztatott népesség számával, a GDP-vel, a tudomány és technika területén foglalkoztatott humánerőforrás nagyságával, illetve ezen belül az oktatásban dolgozók számával, valamint az egyetemisták számával.

A második komponens pozitív szignifikáns kapcsolatot mutat a munkanélküliség mutatóival, a magasabban képzett népesség számával, illetve negatív kapcsolatot az egy lakosra jutó GDP-vel.

Az újonnan csatlakozott országok régióinak[4] elemzésekor a számítások három faktort mutattak ki: az első, amely a variancia 77,56%-át magyarázza, a *gazdasági növekedés és foglalkoztatás,* a második, amely a variancia 8,88%-át magyarázza, a *képzettség és munkanélküliség,* a harmadik, amely a variancia 8,02%-át magyarázza, az *agrár* nevet kapta.

3. táblázat. A számításokhoz használt újonnan csatlakozott NUTS1 makrorégiók nevei

1	cy	Ciprus
2	cz	Csehország
3	ee	Észtország
4	hu1	Közép-Magyarország
5	hu2	Dunántúl
6	hu3	Alföld és Észak
7	lv	Lettország
8	lt	Litvánia
9	mt	Málta
10	pl1	Centralny
11	pl2	Poludniowy
12	pl3	Wschodni
13	pl4	Pólnocno-Zachodni
14	pl5	Poludniowo-Zachodni
15	pl6	Pólnocny
16	sk	Szlovákia
17	si	Szlovénia
18	ro1	Egyes Makrorégió
19	ro2	Kettes Makrorégió
20	ro3	Hármas Makrorégió
21	ro4	Négyes Makrorégió

Forrás: EUROSTAT

[4] A NUTS1-es makrorégiók és az őket alkotó NUTS2-es régiók Románia esetében: Egyes Makrorégió (Északnyugat, Közép), Kettes Makrorégió (Északkelet, Délkelet), Hármas Makrorégió (Dél-Munténia, Bukarest-Ilfov), Négyes Makrorégió (Délnyugat-Olténia, Nyugat) (EUROSTAT).

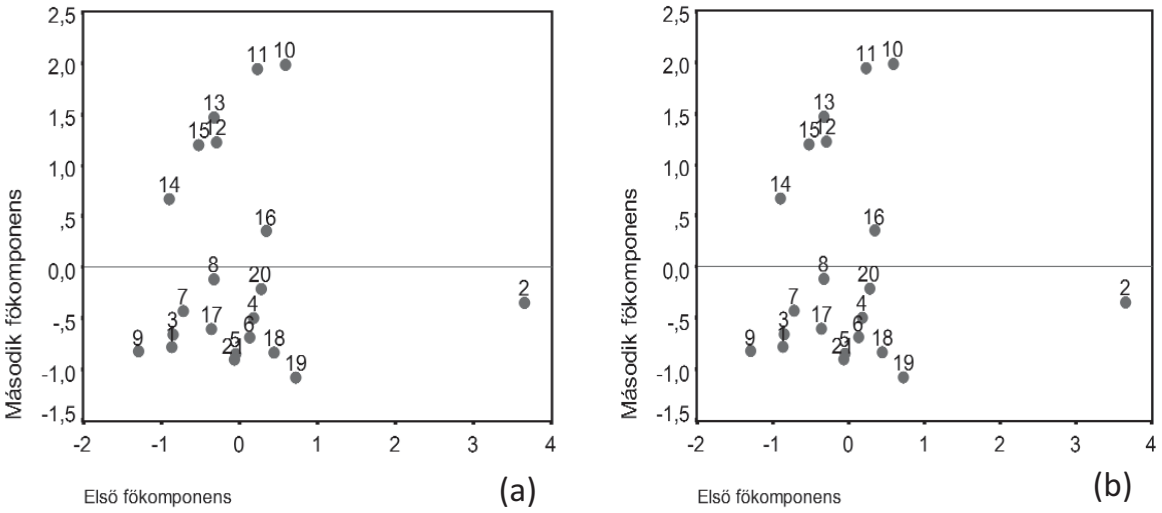
Az első komponens, a *gazdasági növekedés és foglalkoztatás,* pozitív szignifikáns kapcsolatot mutat a foglalkoztatási rátával, az iparban és szolgáltatásban foglalkoztatott népességgel, a GDP-vel, az elemi végzettséggel rendelkező népességgel, valamint a tudományban és technikában foglalkoztatottak számával. Az EU-15-höz képest az újonnan csatlakozott országok esetében kisebb értékkel szerepel az egyetemisták száma.

A második komponens, ami a képzettség és munkanélküliség elnevezést kapta, pozitív szignifikáns kapcsolatot mutat a munkanélküliségi rátával, a magasabban képzett népesség számával, illetve a tudomány és technika területén foglalkoztatottak számával.[5]

A harmadik főkomponens, amelyet *agrár* elnevezéssel jelöltem, pozitív szignifikáns kapcsolatot mutat a mezőgazdaságban foglalkoztatott népesség számával, illetve negatív kapcsolatot az egy lakosra jutó GDP-vel.

Az újonnan csatlakozott országokban, ahol csak az elmúlt másfél évtizedben történt meg a piacgazdaságra való áttérés, ez a folyamat tömeges elbocsátásokkal járt, főleg az ipari szerkezetváltásból következően. Az *agrár faktor* tehát összetettebb folyamatra utal, ezért elkészítettem a régiók faktorok szerinti eloszlására az 5a. és 5b. ábrákat.

A grafikon alsó negyedeiben helyezkednek el Románia régiói, Lengyelország régiói a bal felső sarokban találhatóak, alatta Szlovákia, Málta és Litvánia. Ezek kivételével a többi kelet-európai ország régiói negatív értékekkel az X tengely alatt vannak. Románia makrorégiói az 5a. ábra alsó jobb oldalán találhatóak, mert az első faktor értékei pozitívak.

5. ábra. Az új tagállamok régióinak eloszlása az első és a második főkomponens, (a) illetve az első és a harmadik főkomponens (b) szerint

Forrás: Saját számítások, EUROSTAT

[5] Megjegyzés: ez a következtetés nem mond ellent a munkanélküliségi ráta és a magasabban képzett népesség aránya közötti összefüggésnek (*Negyedik jelentés a gazdasági és társadalmi kohézióról*, Európai Bizottság, 2007).

A harmadik faktor szerinti eloszlás mutatja a fejlődésben elmaradt régiók eloszlását. Az *agrár faktor* szerint legmagasabb értékkel a Kettes Makrorégió[6] (Románia) szerepel, alatta a többi romániai makrorégió és a lengyelországi Wschodni. A régiók többsége egy blokkot formál az Y tengely O pontja körül, alacsonyabb értékkel Ciprus, Közép-Magyarország és Szlovénia található.

Románia regionális foglalkoztatottságának alakulása

Romániában az elhúzódó átmeneti időszak végén a mezőgazdasági túlfoglalkoztatás mellett a külföldön dolgozó munkaerő problémái jelentik a legnagyobb kihívást.

1991 és 2006 között az aktív népesség közel 2,2 millió személlyel való csökkenése elsősorban az Északkelet, Délkelet, Dél-Munténia régiókban bekövetkezett visszaesés eredménye (2. táblázat). A foglalkoztatottak száma is csökkent ebben az időszakban, országosan 1988,7 ezer személlyel, illetve regionális felbontásban hangsúlyosabban Északkelet, Délkelet és Délnyugat-Olténia régiókban.

A munkanélküliek számának több mint 30 ezer személlyel való növekedése országosan az 1991–2007-es időszakban elsősorban a Dél-Munténia és a Közép régiókban bekövetkezett növekedés eredménye. Csökkenés Északkelet, Délkelet és Északnyugat régiókban tapasztalható.

4. táblázat. Az aktív népesség, a foglalkoztatottak és a munkanélküliek számának alakulása Románia NUTS2 régióiban

Aktív népesség száma (ezer fő)					
NUTS2 régiók	**1991**	**1995**	**1999**	**2003**	**2006**
Összesen	11123,2	10491,4	9549,9	8964,4	8929,8
Északkelet	1763,1	1733,4	1626,2	1418,2	1329,1
Délkelet	1432,9	1367,9	1237,6	1111,9	1097
Dél-Munténia	1652,2	1583,5	1467,9	1317,1	1265,7
Délnyugat-Olténia	1194,4	1133,7	1082,9	960,8	917,3
Nyugat	1044,3	1034,7	892,9	871,6	874,8
Északnyugat	1470,1	1328,5	1274,7	1195,8	1198,4
Közép	1328,4	1288,3	1192,5	1117,4	1092
Bukarest-Ilfov	1237,8	1021,4	775,2	971,6	1155,5
Foglalkoztatottak száma (ezer fő)					
NUTS2 régiók	**1991**	**1995**	**1999**	**2003**	**2006**
Összesen	10458	9493	8419,6	8305,5	8469,3
Északkelet	1606,3	1495,8	1383,4	1290,9	1246
Délkelet	1329,2	1210,9	1073,9	1022,2	1035,8
Dél-Munténia	1602,5	1454,1	1294,9	1207,3	1184,5
Délnyugat-Olténia	1126,6	1037,6	955,9	873,7	853
Nyugat	976	940,1	780,4	811	839,4
Északnyugat	1376,8	1234,5	1147,7	1131,4	1155,4
Közép	1239,6	1150,6	1061,6	1024,9	1024,9
Bukarest-Ilfov	1201	969,4	721,8	944,1	1130,1

[6] A NUTS1-es Kettes Makrorégió Északkelet és Délkelet NUTS2 régiókból áll.

Munkanélküliek száma (fő)					
NUTS2 régiók	**1991**	**1995**	**1999**	**2003**	**2007**
Összesen	337 440	998 432	1 130 296	658 891	367 838
Északkelet	80 171	237 708	242 802	127 207	67 317
Délkelet	57 308	143 017	163 756	89 629	48 485
Dél-Munténia	44 386	143 263	172 996	109 897	65 517
Délnyugat-Olténia	40 755	114 372	127 028	86 992	47 307
Nyugat	26 419	75 987	112 443	60 691	29 470
Északnyugat	46 837	116 619	126 902	64 404	35 901
Közép	23 982	115 450	130 941	92 572	53 425
Bukarest-Ilfov	17 582	52 016	53 428	27 499	20 416

Forrás: INSSE

5. táblázat. Az aktivitási ráta, a foglalkoztatottsági ráta és a munkanélküliségi ráta alakulása Románia NUTS2 régióiban

Aktivitási ráta (%)					
NUTS2 régiók	**1991**	**1995**	**1999**	**2003**	**2006**
Összesen	85,1	79	71,4	66,2	64,7
Északkelet	86,7	79,4	72,7	61,7	56,8
Délkelet	83,5	77,1	69,2	60,8	59
Dél-Munténia	84,9	78,8	73,1	64,7	61,4
Délnyugat-Olténia	85,9	81,1	77,6	68,1	64,9
Nyugat	82,9	83,8	72,4	71,5	69,9
Északnyugat	86,8	79,2	76	70,6	69,2
Közép	83,8	80,6	74	69	66,5
Bukarest-Ilfov	85,2	72,9	54,5	67,5	77
Foglalkoztatottsági ráta (%)					
NUTS2 régiók	**1991**	**1995**	**1999**	**2003**	**2006**
Összesen	82,5	71,5	63	61,3	61,4
Északkelet	82,7	68,5	61,9	56,2	53,2
Délkelet	80,1	68,3	60,1	55,9	55,7
Dél-Munténia	82,6	72,4	64,5	59,3	57,5
Délnyugat-Olténia	83	74,3	68,5	61,9	60,3
Nyugat	80,8	76,1	63,3	66,5	67,1
Északnyugat	84	73,6	68,4	66,8	66,7
Közép	82,3	72	65,9	63,3	62,4
Bukarest-Ilfov	84	69,2	50,7	65,6	75,3
Munkanélküliségi ráta (%)					
NUTS2 régiók	**1991**	**1995**	**1999**	**2003**	**2007**
Összesen	3	9,5	11,8	7,4	4,1
Északkelet	4,5	13,7	14,9	9	5,1
Délkelet	4	10,6	13,2	8,1	4,4
Dél-Munténia	2,7	9	11,8	8,3	5,2
Délnyugat-Olténia	3,4	9,9	11,7	9,1	5,2
Nyugat	2,5	7,5	12,6	7	3,4
Északnyugat	3,2	8,6	10	5,4	3
Közép	1,8	9,1	11	8,3	4,9
Bukarest-Ilfov	1,4	5,1	6,9	2,8	1,8

Forrás: INSSE

Az aktivitási ráta 1991 és 2006 között nemzeti szinten 20,4%-kal csökkent, az országosnál jelentősebb csökkenés Északkelet, Délkelet és Dél-Munténia régiókban tapasztalható.

A foglalkoztatottsági ráta 21,1%-os csökkenése ebben az időszakban Románia esetében jelentősnek mondható, az országosnál nagyobb mértékű csökkenés Északkelet, Délkelet, Dél-Munténia és Délnyugat-Olténia régiókban látható.

A munkanélküliségi ráta országos átlaga 1999-ben érte el a maximumát (11,8%-ot). A 2000–2007-es időszakban a munkanélküliségi ráta jelentősen csökkent, 2007-ben az országos átlagban alig 1,1%-kal lépve túl az 1991-es értéket. Az 1991-es értéknél jelentősen magasabb munkanélküliség Közép és Dél-Munténia régiókban, csökkenés egyedül az Északnyugati régióban tapasztalható. Ez utóbbi valószínűleg a nagyobb gazdasági növekedéssel van összhangban (Anuarul Statistic, 2007).

A mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma országosan az 1991-es 3442,2 ezer személyről 2006-ra 2514,3 személyre csökkent (INSSE), de így is az egyik legnagyobb problémát a mezőgazdasági túlfoglalkoztatott népesség jelenti.

Terjedelmi okokból jelen tanulmány nem foglalkozik behatóbban a munkaerő migrációjával, a teljes foglalkoztatási helyzetképet azonban nem lehet a munkaerő-vándorlási adatok nélkül megrajzolni. Ennek a hiányosságnak a pótlására álljon itt néhány szám: Ciutacu és Chivu (2007) nem hivatalos becslései alapján több mint 2,5 millió román állampolgár külföldön dolgozik, ezek közül kb. 800 ezer Olaszországban és kb. 400 ezer Spanyolországban, de jelentős a román vendégmunkások száma Görögországban, Írországban, Németországban és Franciaországban is.

Következtetések

Dolgozatomban bemutattam az európai foglalkoztatási stratégia kialakulásának fontosabb lépéseit, majd elemeztem Görögország és Spanyolország foglalkoztatásának regionális szintű változását, mivel itt a foglalkoztatási programokra fordított támogatások összegei regionális szinten is el voltak különítve. Feltételezésemet, hogy szignifikáns kapcsolat létezik a foglalkoztatási programokra fordított összeg és a foglalkoztatási mutatók változásának regionális szintű eloszlása között, a számítások egyik ország esetében sem igazolták.

Pozitív szignifikáns kapcsolat van Görögország esetében a foglalkoztatási ráta és az egy főre jutó GDP között, illetve a foglalkoztatási ráta és az átlagjövedelem között. Negatív szignifikáns kapcsolat áll fenn a nők munkanélküliségi rátája és az egy főre jutó GDP között.

Spanyolország esetében pozitív szignifikáns összefüggés a nők munkanélküliségi rátája és az átlagjövedelem között, illetve az egy főre jutó GDP és az átlagjövedelem között áll fenn.

Következtetésem, hogy bár a lefolytatott foglalkoztatási programok régiónként jelentős eredményeket értek el, a 2000–2006-os időszak alatt megvalósult gazdasági

növekedés nagyobb hatással volt a foglalkoztatási szint növekedésére, mint a célirányos programok.

Az EU-15 NUTS1-es régióinak főkomponens elemzése segítségével két faktor mutatható ki: az első a *gazdasági növekedés és foglalkoztatás,* a második pedig a *képzettség és munkanélküliség* faktor. Az első faktor a foglalkoztatás mutatói mellett pozitív szignifikáns kapcsolatot mutat a tudomány és technika területén foglalkoztatott humánerőforrás nagyságával, illetve ezen belül az oktatásban dolgozók számával és az egyetemisták számával. Ez az egyetemek jelenlétére és nagyságára utal az adott régióban, és a számítások alapján összefüggésben van a *gazdasági növekedés és foglalkoztatás* faktorral.

Az újonnan csatlakozott országok NUTS1-es régióinak foglalkoztatási szerkezetét vizsgálva, főkomponens-elemzés segítségével három faktor jelenlétét észleltem: az első a *gazdasági növekedés és foglalkoztatás,* a második a *képzettség és munkanélküliség,* a harmadik pedig az *agrár* faktor. Ez utóbbi a mezőgazdaságon belüli túlfoglalkoztatottsággal van összefüggésben. Ez a faktor nem jelent meg az EU-15 régióinak főkomponens- elemzésében, és a romániai Kettes Makrorégióban éri el a legmagasabb értéket.

Romániában az átmeneti időszak (1990–2006) alatt jelentősen lecsökkent a gazdaságilag aktív és a foglalkoztatott lakosság aránya. A munkanélküliségi ráta 1999-ben érte el a maximumát, majd csökkenni kezdett és 2007-ben már alig haladta meg az 1991-es értéket. A román foglalkoztatáspolitika számára jelenleg a mezőgazdasági túlfoglalkoztatás csökkentése és a szakképzett munkaerő itthontartása jelenti a legnagyobb kihívást.

Ezen problémák megoldása érdekében az új tervezési időszakban (2007–2013) nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a mezőgazdaságban foglalkoztatott népesség képzésére, illetve a vidéki térségek gazdasági tevékenységeinek diverzifikációjára.

Irodalomjegyzék

Ciutacu, Chivu 2007. *Employment and social trends in Romania*. European Working Conditions Survey. Romanian Institute of National Economy, Bucureşti

EC 2006. *Community strategic guidelines on cohesion* COUNCIL DECISION of 6 October 2006

Európai Bizottság 2007. *Gyarapodó régiók, növekvő Európa. Negyedik jelentés a gazdasági és társadalmi kohézióról,* a Bizottság közleménye, 2007. május.

Frey Mária 2004. *Az Európai Unió Foglalkoztatási Stratégiája*. Munkaerőpiaci tükör, MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest

Ingham M. – Ingham H. 2003. *Enlargement and the European Employment strategy*, Industrial Relations Journal

Institutul European din Romania 2005. *Uniunea Europeană: politica privind piaţa muncii şi ocuparea forţei de muncă*, IER, Bucureşti

Jobs, Jobs, Jobs – creating more employment in Europe 2003. Report of the Employment Taskforce chaired by Wim Kok. November, Brussels

Nagy Katalin 2003. Az Európai Foglalkoztatási Stratégia. *Európai Tükör*, 1. sz. 2–24.

*http://ec.europa.eu/regional_policy/country/overmap/gr/gr_en.htm